

İSLÂM MEDENİYETİ

Dini İlmî Fikri
Aylık mecmua

TEMSİLCİLER

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★ SAHİBİ

İst. Yüksek İslâm Enst.
Mezunları Cemiyeti Başkanı
Mustafa PEKTUT

★

Haberleşme ve Havale
İSLÂM MEDENİYETİ
P.K.1315

SİRKECİ - İST.

★

İDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6
Cağaloğlu — İST.
Telefon: 22 46 02

Tarih: 13.I.1973

Yıl: 3 — Sayı: 27

★ YAZI İŞLERİ MÜD.
Cahid BALTACI

★

★ İDARE MÜDÜRÜ
Hüseyin ERDEM

★

ABONE VE İLAN

Bir yıllık abone 12 sayı 40 TL.
Altı aylık » 6 » 20 TL.
Yabancı memleketlere posta ve
kurtasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilanlar özel
tarifeye tabidir.

Dizgi - Baskı

İrfan Matbaası — İST.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.

Gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.

Yayınlanmak üzere gönderilen yazılarda gerektiğinde ilâve ve çıkarmalar yapılabilir.

BAŞYAZI

İSLÂM ve MEDENİYET

Cahit BALTACI

eryüzüne ilk insanla beraber gelen din, insanoğlunun diğer yaratıklar arasında temayüz ederek medenî bir hayat yaşamasına sebep olmuştur. Bundan dolayı tarihin her devrinde din unsuru içtimaî hayatta en yüksek mevkiî işgal etmiş ve daima kendisine hürmet edilen bir müessese olarak devam edegelmiştir. Buna dayanarak dinin insan için kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğunu ve onun insanlığı geriye değil; ileriye, iyiye, güzele, doğruya teşvik ettiğini, götürdüğünü söylemek ancak bir hakikatin ifadesi olur. Şayet öyle olmasaydı insanlık, tarihi boyunca dine hürmet duymaz ve hak yahut batıl fakat mutlaka bir dine sahip olmaz, kendisine zararı bulunan bir müesseseyi ayakta tutmazdı.

Dünya medeniyet tarihine baktığımızda tarih boyunca büyük medeniyetlerin Anadolu-Hint çizgisi üzerinde kurulmuş olduklarını görürüz. Dinler tarihine nazar ettiğimizde de Hz. Adem'den beri hemen bütün peygamberlerin aynı hat üzerinde tebliğde bulduklarına şahit oluruz. Bu bize gösteriyor ki dinlerin medeniyetlerin doğmasına ve gelişmesine büyük tesirleri olmuşlardır. Hatta medeniyetleri dinlerin doğurmuş olduğunu söyleyebiliriz.

Hak olsun, batıl olsun bütün dinlerin medeniyetler üzerindeki tesirleri inkâr edilemezler. Batıl dinlerin Medeniyetler üzerindeki menfi tesirleri düşünülebilirse de, hâk dinlerin bizzat medeniyetlerin muharriki olduğunu söylemek gerekir., Zira hak dinlerin esasları doğrudan doğruya Allah'tan gelmedir ve Allah'tan gelen bu esaslarla yine Allahın koyduğu kevnî (tabiat) kanunların birbiriyle çatışmaları düşünülemez. Yani tek teşrî organından birbirini nakzeden kanunların çıkması mevzubahis olamaz. Daha açık bir ifade ile hak dinlerin esasları, doğruluğundan şüphe edilmeyen ilmi hakikatlere zıt olamaz. Şayet ortaya böyle bir problem çıkarsa o zaman, ya ilmi hakikatin hakikiliğinden şüphe etmek veyahut da dinin o esasını anlatışta tutulan hatalı yolu tashih etmek icabeder.

Hak din ile ilim arasındaki bu ikizliği son olarak Hz. Muhammed'e gelen İslâm dini temsil etti. O'nun kitabının ilk nâzil olan

âyetinin ilimden bahsetmesi ve bir çok âyet-i kerîmelerde ilmî hakikatlerin meknuz bulunması bir yana; Belâzurî'nin naklettiğine göre daha Asr-ı Saadet'te Medine'de dokuz tane medresenin kurulmuş olması, hatta Mescid-i Nebevî'nin bir külliye şeklinde inşası bunu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır. Müteakip asırlarda kurulan Emevî, Abbasi, Selçuk ve nihayet Osmanlı ilim müesseselerinin çokluğu ise bunun tarihe intikal eden altın belgeleridir.

İslâm'ın asırlarca temsil ettiği bu ilim-din ikizliği son İslâm devleti olan Osmanlı devleti ile beraber tarihe intikal ederken son devir müslümanlarının zihinlerindeki ilim-din anlayışı da değişti. Batıdan gelen pozitivist ve materyalist ceryana kapılarak dini, ilimden ve ilmi dinden ayırmaya çalıştılar. Akademik din eğitimi yapılan müesseselerin eksikliği ortamında yürütülen bu ilim-din kavgası zamanla iki ayrı ve birbirine zıt iki insan tipi meydana getirdi. Dine inanan fakat onun ilim anlayışından mahrum olan zümre bir yana, tamamane dini inkâr eden ve her hakikati gözle görülür elle tutulur şekilde isbat iddiasında bulunan süper pozitivistler bir yana.

Son asırda Avrupa'da meydana gelen sanayi ve fikir inkılâbı karşısında durumunu muhafaza edemeyen Şark İslâm milletleri kendi aralarında böyle kısık bir kavga içinde bocalarlarken bundan en çok İslâm dini zarar gördü ve türlü iftiralara maruz kaldı. Hatta o kadar ki son İslâm nesli dini, geriliğin senbolü olarak telâkki etmeğe ve medenî olarak ilerleyebilmek için onu ortadan kaldırmaya kadar varan hasin ve zararlı bir mücadele ortamına girdi.

Bir bakıma bugün İslâm milletleri Avrupa'nın bir asır önce vermiş olduğu mücadeleyi vermektedir. Avrupa'lı bu mücadeleden dini kiliseye hapsederek safdışı bırakmakla ilmin zaferini ilân ederek kurtuldu. Zaten onun için İslâm'ı seçmek veya böyle bir yolu tutmaktan başka bir çıkar yol da mevcut değildi. Zira dört kitaphı Hıristiyanlık böyle bir mücadele karşısında zafer kazanabilecek bir din değildi. Bir takım katı kalıplarıyla ilme ve hayata sırt çevirmiş bir dindi. Dünyanın döndüğünü ortaya atan Galile'yi giotinde idam ederken de böyle bir formasyondan mahrum olduğunu ortaya koyuyordu. Daha doğrusu Avrupalılar ya ilmî gerçeklere sırt çevirmek veyahut da bugün yaptıkları gibi dini kiliseye hapsetmek mecburiyetinde idiler. Bugün İslâm dünyasındaki bir çok münevverler de ikinci şıkkı benimsiyor ve İslâm'ı camiye hapsetmek istiyorlar. Onlara göre din vicdan işidir ve dünya işleri ile din işleri ayrı şeylerdir. Halbuki bu görüş, İslâm'ı bilmeden ve Avrupa'ya bakarak serdedilen yanlış bir görüştür. Zira İslâm dini, Hıristiyanlık gibi mütalâa edilemeyeceği gerçeği bir yana o'nun getirdiği hiç bir hükümünde ilmî gerçeklerle çatıştığı gösterilemez. Hem de neden İslâm gerilik sebebi olsun?... İlim motorlü vasıtaları icad etti de İslâm ona mı karşı çıktı? İlim, fezaları keşfe yöneldi de İslâm onu yasakladı mı? İlim, ses hızını geride bırakan uçaklar yaptı da İslâm, ona binmek haram mı dedi? İlim dünyanın döndüğünü söyledi de İslâm dönmüyor mu dedi? İlim, Güneş enerjisini insanlığın hizmetine koydu da İslâm, onu kullanmak alâmet-i küfür mü dedi?... Hayır, İslâm hiç bir ilmî hakikata karşı çıkmadı; bilâkis onu teş-

vik etti. İslâm dünyasında son devirde meydana gelen ilim-din çatışmasının gerçek sebebini, İslâm'da değil müslümanlarda aramak gerekir. Zira son devir müslümanları ilmin ve dinin beraberce yürüdüğü akademik eğitim ve öğretim müesseselerini ihmal ettiler. Bunun sonucu olarak da din adına fetvalar veren bir takım cahiller türedi. Onların karşısında dine sırt çevirilerek yetiştirilen aydınlar kitlesi ise, cehaletleri yüzünden haksız yere İslâm'a hücum ettiler. Ne yazık ki bu acı gerçek henüz İslâm milletlerince gereği kadar anlaşılmadı. Hâlâ İslâm memleketlerinde İslâm entellektüelini yetiştirebilecek akademik müesseseler yok denecek kadar azdır. Bir müslüman genci çıkar da İslâmî bir konuda ihtisas yapmak isterse, çok acıdır ki Avrupa'ya giderek bir müsteşrikin önüne diz çökmek mecburiyetine kalır. Avrupa ile kendi memleketimiz arasında yapacağımız şu küçük mukayese bile bu acı gerçeği bütün çiplaklığı ile ortaya koymaya kâfidir: 1960 istatistiklerine göre Almanya'da Akademik kariyer veren 16 katolik İlahiyat Fakültesi ve 13 Protestan ilâhiyat okulu mevcuttur.

Fransa'da çeşitli mezhep eşekkökülleri ve kilise teşkilâtına bağlı İlahiyat fakülteleri dışında 5 yüksek Katolik Enstitüsü, 94 Katolik semineri ve 8000 Katolik hazırlık okulu vardır.

Halbuki Türkiye'de iki tane akademik kariyer veren Fakülte, beş tane Yüksek İslâm Enstitüsü vardır ki bunlar da gerek öğretim kadrosu ve gerekse kuruluş bakımından henüz yeni veya eksiktirler. Orta seviyede İmam-Hatip okullarının sayısı 71'e baliğ olmuşken son iki yıl içinde onların da orta kısımları kapatılarak lise kısımlarının da sayısı azaltılmıştır.

Bunlara göre Almanya'da her bin talebeden 40 tanesi din tahsili yaparken bizde bin orta ve yüksek tahsil talebesinden ancak 10 tanesi din tahsili yapmaktadır ki bu rakam çok düşüktür.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, şu veya bu devirdeki İslâm'ın tatbikine ve bugünkü dünya müslümanlarının durumlarına bakarak İslâm hakkında hüküm vermek ve o'nu medenîleşmeye karşı görmek doğru olamaz. O'nu asli kaynaklarından tetkik etmeli ve ona göre hüküm verilmelidir. Ancak o zaman onun bir medeniyet dini olduğu anlaşılır.

